

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ Ing. M.**, bývajúceho v B., **2/ T.**, bývajúcej v B., **3/ M.**, bývajúcej v T., zastúpených JUDr. P., advokátom so sídlom v P., **4/ Ing. O.**, bývajúcej v B. a **5/ Ing. S.**, bývajúcej v B., zastúpených I., advokátom so sídlom v B., proti žalovaným **1/ Slovenskej republike**, v mene ktorej koná O., so sídlom v T., **2/ L.**, so sídlom v B., **3/ O.**, so sídlom v L., **4/ T.**, so sídlom v T. a **5/ S.**, so sídlom v B., **o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam**, vedenej na Okresnom súde Považská Bystrica pod sp. zn. 4 C 703/2000, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 20. novembra 2007 sp. zn. 17 Co 160/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 20. novembra 2007 sp. zn. 17 Co 160/2007 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresný súd Považská Bystrica 9. novembra 2000 sa právny predchodca žalobcov 1/ až 5/ M. (ďalej len „M.“ alebo „dovolateľ“) domáhal určenia, že jeho matka M., bola vlastníčkou v žalobe a počas konania špecifikovaných nehnuteľností k 1. októbru 1948, k 28. máju 1958 a k 2. júlu 1958. Naliehavý právny záujem na tomto určení zdôvodnil potrebou preukázania vlastníckeho práva jeho matky ako podmienky úspešnosti ním uplatneného reštitučného nároku podľa zákona č. 229/1991 Sb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku. Nehnuteľnosti mali podľa jeho názoru prejsť do vlastníctva matky zánikom S. v D.L. (ďalej len „spoločnosť“) 1. októbra 1948, následkom uznesenia valného zhromaždenia spoločnosti z 15. septembra 1948 o vstupe spoločnosti do likvidácie k 1. októbru 1948, podľa vtedy platného obchodného zákonníka. Štyrmi rozhodnutiami O. a L., vydanými pre jednotlivé katastrálne územia (D., P.P. a T.) z 28. mája 1958 a 2. júla 1958, č.k. Pôd. 978/57-EB (ďalej len „rozhodnutia z roku 1958“) boli

nehnutelnosti v nich uvedené, jeho matke odňaté podľa zákona č. 142/1947 Sb. o revízii prvej pozemkovej reformy (ďalej len „zákon č. 142/1947 Sb.“).

Okresný súd Považská Bystrica rozsudkom z 8. marca 2007 č.k. 4 C 703/2000-403 žalobu zamietol. Žalovaným náhradu trov konania nepriznal. Právne svoje rozhodnutie neodôvodnil ustanoveniami príslušných právnych predpisov. Konštatoval len, že podľa zákona č. 142/1947 Sb. bola vykonaná revízia majetku spoločnosti o výmere 1 085 ha, nachádzajúceho sa v katastrálnych územiach T., D., P. a P., pričom v pozemkových vložkách bola o tom vyznačená poznámka. Poukázal na rozhodnutie Ministerstva pôdohospodárstva Československej republiky zo 6. mája 1948, č.j. 48169/48-IX/R 12 (ďalej len „rozhodnutie ministerstva“), ktorým bola vykonaná revízia prvej pozemkovej reformy ohľadne majetku spoločnosti a boli zrušené predtým vydané rozhodnutia a spoločnosti boli podľa § 1 ods. 3 zákona č. 142/1947 Sb. vyvlastnené všetky jej nehnuteľnosti, okrem 50 ha, ktoré jej boli ponechané a v roku 1951 boli vykúpené štátom postupom podľa § 10 zákona č. 46/1948 Sb. o novej pozemkovej reforme. Toto rozhodnutie ministerstva považoval za rozhodné, keďže práve ním došlo k odňatiu celého majetku spoločnosti s výnimkou 50 ha. Uviedol, že Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy v Bratislave vyhláškou uverejnenou 31. mája 1948 dalo spoločnosti výpoveď z hospodárenia na jej pozemkoch a pôda sa stala predmetom pridelového pokračovania. Podľa názoru prvostupňového súdu boli potom rozhodnutia z roku 1958 vydané len za účelom usporiadania pozemnoknižného vlastníctva. Keďže v pozemkových vložkách bola ako vlastníka nehnuteľností uvedená spoločnosť, mal za to, že nehnuteľnosti boli odňaté tejto spoločnosti a nie M., ktorá bola podľa jeho názoru len jednou z účastníarov spoločnosti. Nestotožnil sa s názorom M., že podľa vtedy platného obchodného zákonníka nadobudla nehnuteľnosti spoločnosti do svojho vlastníctva jeho matka a že spoločnosť prestala existovať ako právny subjekt k 1. októbru 1948 na základe uznesenia valného zhromaždenia spoločnosti o vstupe spoločnosti do likvidácie k 1. októbru 1948. Ani tento záver prvostupňový súd neodôvodnil príslušnými ustanoveniami vtedy platného Obchodného zákonníka.

Krajský súd v Trenčíne na odvolanie M. rozsudkom z 20. novembra 2007, sp. zn. 17 Co 160/2007 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, pričom proti svojmu rozhodnutiu pripustil dovolanie. Žalovaným náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Podľa názoru odvolacieho súdu, prvostupňový súd správne vyhodnotil rozhodnutia z roku 1958 ako rozhodnutia vydané len za účelom usporiadania pozemnoknižných vzťahov a vzťahov zápisu

vlastníctva pre štát a jednotlivé subjekty, ktorým už boli pozemky pridelené. Konštatoval, že k vykonaniu revízie pozemkovej reformy na veľkostatku spoločnosti došlo na žiadosť Roľníckej komisie pre obec D. zo 16. februára 1948, adresovanej Ministerstvu pôdohospodárstva v Prahe a že po vykonaní a predložení súpisu pozemkového majetku za spoločnosť v zmysle § 3 zákona č. 142/1947 Sb. bolo vydané rozhodnutie ministerstva pôdohospodárstva. Právne poukázal na vyhlášku Ministerstva pôdohospodárstva z 8. marca 1948 o riadnom hospodárení na pôde, ktorá je predmetom revízie prvej pozemkovej reformy, v ktorej prvom bode vyhláška ukladala vlastníkom pozemkového majetku, podrobeného revízii, povinnosť na tomto majetku riadne hospodáriť až do dňa, kedy tento majetok bude prevzatý štátom. Nakoniec poukázal na vyhlášku z 31. mája 1948, ktorou bola k 1. októbru 1948 daná spoločnosti výpoveď z hospodárenia na majetku o výmere cca 1035 ha, nachádzajúcom sa v katastrálnom území D., P.P. a T.. Odvolací súd, na rozdiel od prvostupňového súdu, založil svoje rozhodnutie na tom právnom základe, že uplynutím výpovednej doby 1. októbra 1948 došlo k prechodu vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam zo zákona na štát prevzatím podľa § 6 zákona č. 142/1947 Sb. Neakceptoval, v odvolaní M. uvedenú námietku vyžadovanej intabulácie v súlade s vtedy platnou právnou úpravou. Vzhľadom na tento právny záver odvolací súd potom považoval za právne bezvýznamné zaoberať sa okolnosťou zániku spoločnosti. Taktiež bez právneho zdôvodnenia len konštatoval, že M. nebola vlastníčkou nehnuteľností a že návrh bol súdom prvého stupňa zamietnutý dôvodne. Odvolací súd považoval svoje rozhodnutie za rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, preto proti nemu podľa § 238 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) pripustil dovolanie na posúdenie správnosti svojho právneho záveru v znení, či nehnuteľností, ktorých prechod do vlastníctva štátu upravoval právny predpis, v danom prípade zákon č. 142/1947 Sb., mohli prejsť do vlastníctva štátu zo zákona v období do 1. októbra 1948 i bez zápisu do pozemkovej knihy, alebo či bol nevyhnutný vklad vlastníckeho práva.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p. právny predchodca žalobcov. Dovolanie odôvodnil § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Namietal nesprávne právne posúdenie prechodu nehnuteľností do vlastníctva štátu zo zákona uplynutím výpovednej doby. Poukázal na § 17 zákona č. 142/1947 Sb., podľa ktorého sa na konanie podľa tohto zákona vzťahovali primerane príslušné predpisy zákona č. 215/1919 Sb. o zabraní veľkého majetku pozemkového (ďalej len „záborový zákon“) a doplňujúcich zákonov a pre samotné prevzatie zbytkových statkov podľa § 6 zákona č. 142/1947 Sb. platili primerane

ustanovenia zákona č. 329/1920 Sb. o prevzatí a náhrade za zabraný majetok pozemkový (ďalej len „náhradový zákon“), ktorého § 26 uvádzal, že kde bolo podľa tohto zákona poznamenané zamýšľané prevzatie zabraného majetku štátom, vykonajú na návrh pozemkového úradu súdy vklad vlastníckeho práva pre štát Československú republiku s odvolaním sa na § 1 záborového zákona a na toto zákonné ustanovenie. Podľa jeho názoru sa pre nadobudnutie vlastníckeho práva štátom vyžadoval vklad vlastníckeho práva a k prechodu nehnuteľností na štát nemohlo dôjsť do 1. októbra 1948 bez jeho zápisu do pozemkovej knihy. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky navrhol podľa § 243b ods. 2 O.s.p., rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

M., po podaní dovolania X., zomrel. Dovolací súd v súlade s § 107 ods. 3 O.s.p. pokračoval v konaní s jeho právnymi nástupcami (dedičmi), ktorých okruh 31. marca 2009 oznámil súdu Notársky úrad v Považskej Bystrici a ktorí s podaným dovolaním ich právneho predchodcu súhlasili.

Žalovaní 2/ a 4/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že rozsudok odvolacieho súdu považujú za správny a dovolanie za nedôvodné. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky preto navrhli dovolanie zamietnuť. Žalovaný 2/ zároveň navrhol, aby mu bola priznaná náhrada trov dovolacieho konania.

Žalovaní 1/, 3/ a 5/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ako súd dovolací § 10a ods.1 O.s.p.) rozsudkom z 31. januára 2011 sp. zn. 4 Cdo 180/2009 dovolanie žalobcov zamietol, keď konštatoval, že dovolanie je prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p. v spojení s § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Právne vychádzal z príslušných ustanovení zákona č. 142/1947 Sb. (najmä § 6 a § 17), záborového zákona, náhradového zákona, pričom sa zameril na postup, akým sa realizovala revízia I. pozemkovej reformy na základe zákona č. 142/1947 Sb. (zápis poznámky zamýšľaného prevzatia, výpoveď a prevzatie a pod.). S poukazom na vtedajšie politické a hospodársko – ekonomické podmienky, ktoré viedli k odlišnému výkladu a aplikácii predpisov o revízii I. pozemkovej reformy, tiež na platné právne predpisy, predovšetkým na § 6 ods. 1 zákona č. 142/1947 Sb., na zákon č. 90/1947 Sb. o provedení kvikovního poriadku stran konfiškovaného nepriateľského majetku a o úprave niektorých právnych poměrů vzťahujících se na přidelený majetek, mal za to, že z prípadného nevykonania knihovného

poriadku nemožno vyvodit', že by nevzniklo právo, ktoré malo byť do pozemkovej knihy zapísané, a uzavrel, že k prechodu vlastníctva k nehnuteľnostiam na štát pred 1. októbrom 1948 došlo uplynutím výpovednej doby prevzatím, t.j. faktickým prevzatím nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 zákona č. 142/1947 Sb. bez zápisu vkladu vlastníckeho práva. So zreteľom na uvedené dospel dovolací súd k záveru, že pôvodný dovolateľ napadol dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Keďže v konaní neboli zistené vady uvedené v § 237 O.s.p. a konanie nebolo postihnuté ani inou vadou, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci samej, najvyšší súd dovolanie ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.)

Na základe sťažnosti žalobcov Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze zo 7. februára 2013 sp. zn. IV. ÚS 294/2012 (ďalej len „nález“) konštatoval, že základné právo Ing. M., Ing. O., M., Ing. S. a T. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 180/2009 z 31. januára 2011 porušené boli, rozsudok zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky uložil zaplatiť žalobcom trovy konania 1022,96 € na účet Advokátskej kancelárie I., S. do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel. V odôvodnení nálezu ústavný súd uviedol, že posudzoval, či právny názor vyslovený najvyšším súdom, že k prechodu vlastníctva k nehnuteľnostiam na štát pred 1. októbrom 1948 došlo uplynutím výpovednej doby prevzatím nehnuteľnosti bez zápisu vlastníckeho práva, je výsledkom ústavne konformného výkladu vo veci aplikovaných ustanovení relevantných právnych predpisov. Zároveň preskúmal námietku sťažovateľov o tom, že najvyšší súd sa nevyrovnal s ich podstatnou dovolacou argumentáciou, že vo vzťahu k vymedzeným nehnuteľnostiam (o výmere 500ha) nebol dodržaný „ani čiastočne“ postup podľa zákona č. 142/1947 Sb. Ústavný súd argumentáciu najvyššieho súdu o spôsobe aplikácie a výkladu právnych predpisov týkajúcich sa revízie I. pozemkovej reformy (predovšetkým zákona č. 142/1947 Sb.) z hľadiska skúmania dobovej súvislosti prijatia, aplikácie a výkladu týchto právnych predpisov považoval za príliš všeobecnú a nekonkrétnu. Ústavný súd zdôraznil, že pri rozhodovaní bol najvyšší súd povinný rešpektovať ústavné princípy vyvoditeľné z Ústavy Slovenskej republiky týkajúce sa interpretácie a aplikácie právnych predpisov vydaných pred nadobudnutím jej účinnosti. V tejto súvislosti poukázal na čl. 152 ods. 4 ústavy (podľa ktorého výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou), ktorý

zásadným spôsobom spochybňuje uplatňovanie dobového výkladu právnych predpisov. Ústavný súd poukázal na svoju doterajšiu judikatúru týkajúcu sa interpretácie právnych predpisov. Podľa tejto judikatúry ako ústavne nesúladne (porušujúce základné práva sťažovateľa) ústavný súd hodnotí aj také rozhodnutia všeobecných súdov, u ktorých boli zákony, prípadne podzákoné právne úpravy interpretované v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti v dôsledku napr. prílišného formalizmu (IV. ÚS 192/08, IV. ÚS 69/2012, IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 26/2010, III. ÚS 163/2011, podobne aj Ústavný súd Českej republiky napr. III. ÚS 150/99). Rovnako tak k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, I. ÚS 306/2010). Tieto východiská sú relevantné aj pri výklade právnych predpisov týkajúcich sa revízie I. pozemkovej reformy, pri ktorých je potrebné zohľadniť nielen zmysel a účel týchto predpisov, ale aj princípy spravodlivosti, teda aplikovať taký výklad, ktorý zabezpečí čo najspravodlivejšiu úpravu pomerov účastníkov konania. Ústavný súd zdôraznil, že v súvislosti s výkladom a aplikáciou právnych predpisov týkajúcich sa revízie I. pozemkovej reformy je relevantné aj to, že predmet namietaného konania súvisí s uplatnením reštitučného nároku právneho predchodcu sťažovateľov. Primeraným spôsobom je preto potrebné prihliadať aj na to, že účelom reštitučných zákonov je uľahčiť obnovenie vlastníckeho práva a tak docieľiť aspoň čiastočne nápravu krívd spôsobených v rozhodnom období (III. ÚS 176/06, III. ÚS 212/2010, II. ÚS 249/2011).

Najvyšší súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie, je viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 56 ods. 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov).

Dovolací súd preto vzhľadom na závery ústavným súdom prezentovanými v jeho náleze, s prihliadnutím na ústavné princípy vyvoditeľné z čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky týkajúce sa interpretácie a aplikácie právnych predpisov vydaných pred nadobudnutím jej účinnosti, s prihliadnutím na základné právo žalobcov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, opakovane posudzoval správnosť dovolaním napadnutého rozsudku a v ňom nastolenej dovolacej otázke „či k prechodu predmetných nehnuteľností na čl. štát podľa zákona č. 142/1947 Sb. mohlo dôjsť v období do 1. októbra 1948 i bez zápisu do pozemkovej knihy.

V súvislosti s vymedzenou dovolacou otázkou dovolateľa namietali nesprávne právne posúdenie prechodu nehnuteľností do vlastníctva štátu zo zákona v období do 1. októbra 1948 uplynutím výpovednej doby i bez vkladu vlastníckeho práva. Podľa ich názoru k prechodu nehnuteľností do vlastníctva štátu mohlo dôjsť do 1. októbra 1948 až vkladom vlastníckeho práva pre štát, ktorý v tom čase vykonávali súdy na návrh pozemkového úradu.

Pre právne posúdenie položenej dovolacej otázky bolo potrebné vychádzať z obsahu právnych predpisov týkajúcich sa revízie prvej pozemkovej reformy v celom jej systéme, a to predovšetkým zo zákona č. 142/1947 Sb., z náhradového zákona, a záborového zákona v spojení s vykonávacími predpismi.

Zákon č. 142/1947 Sb. v §§ 1 až 6 upravoval predmet revízie, ktoré rozhodnutia a oprávnenia podliehali revízii a ktorý orgán štátu bol oprávnený vykonať revíziu a vydať rozhodnutie o jej výsledku, povinnosť vlastníkov nehnuteľnosti spísať a ohlásiť svoj majetok, ktorý bol predmetom revízie a prevzatie zbytkových statkov.

Odvolací súd odôvodnil prechod vlastníctva k nehnuteľnostiam na štát zo zákona uplynutím výpovednej doby prevzatím podľa § 6 ods. 1 zákona č. 142/1947 Sb. Podľa názoru dovolacieho súdu, v súlade s týmto ustanovením, ministerstvo pôdohospodárstva mohlo prevziať zbytkové statky (§ 1 ods. 1 písm. d/) len za predpokladov v tomto ustanovení ďalej uvedených (z odôvodnenia rozhodnutia nevyplýva, že by sa súdy týmito predpokladmi v preskúvanom prípade zaoberali). Toto ustanovenie ďalej v druhej vete síce uvádza, že nehnuteľnosti predchádzali do vlastníctva štátu prevzatím, až pre prevzatie platili, ako je uvedené v tretej vete, primerane ustanovenia náhradového zákona. V tomto predpise bolo prevzatie upravené nie ako jednorazový proces, ale proces pozostávajúci z niekoľkých fáz, ktorými bolo postupne obmedzené vlastnícke právo pôvodného vlastníka zabraného majetku a zavŕšený bol až právnym prevzatím – vkladom vlastníckeho práva. Zároveň podľa § 17 zákona č. 142/1947 Sb., pre konanie podľa tohto zákona, vrátane vyvlastnenia pôdy podľa § 1 ods. 3, platili okrem § 8 primerane príslušné predpisy záborového zákona a zákonov ho dopĺňujúcich. Na základe zákona č. 142/1947 Sb., sa tak na konanie o prevzatí nehnuteľností, ktoré sa stali opäť zabranými, vzťahovali primerane aj príslušné predpisy záborového zákona a na prevzatie primerane ustanovenia náhradového zákona.

Na zabranom majetku mal v súlade s náhradovým zákonom, pozemkový úrad právo vykonať všetky prípravné práce, ktoré mali slúžiť k tomu, aby bol vypracovaný plán pre preberanie a pridelovanie zabraného majetku (§ 1 náhradové zákona). Vlastníkovi zabraného majetku pozemkového, pozemkový úrad oznámil, ktoré jeho nehnuteľnosti sa rozhodol prevziať podľa svojho pracovného plánu. Toto oznámenie podal na súde, v ktorého knihách boli preberané nehnuteľnosti zapísané (§ 2 náhradového zákona). Súd nariadil poznámku zamýšľaného prevzatia vo svojich knihách a doručil vlastníkovi nehnuteľnosti oznámenie s výzvou, aby sa do 30 dní odo dňa doručenia písomne vyjadril, či uplatňuje právo podľa § 11 záborového zákona (v spojení s § 1 ods. 3 a § 6 ods. 4 zákona č. 142/1947 Sb.), aby mu boli pridelené pozemky o výmere 50ha, inak sa malo za to, že súhlasil so zamýšľaným prevzatím. Pred skutočným prevzatím zabraného majetku pozemkovým úradom bolo potrebné dať osobám hospodáriacim na tomto majetku výpoveď, ktorú upravovali §§ 12 až 25 náhradového zákona. Podľa týchto ustanovení výpoveď (trojmesačnú) bolo potrebné dať tak, aby osoba hospodáriaca na preberanom majetku mohla skončiť zberné práce a prevzatie pôdy, aby sa mohlo uskutočniť k 1. marcu alebo k 1. októbru bežného roku. V prípade, že sa pôda preberala k 1. marcu, stačila jednomesačná výpoveď. V súlade s § 26 zákona č. 142/1947 Sb., kde bolo poznamenané zamýšľané prevzatie zabraného majetku štátom a podaný návrh pozemkového úradu na vklad, vykonali súdy vklad vlastníckeho práva pre štát Československú republiku s odvolaním na § 1 záborového zákona a na toto zákonné ustanovenie a súčasne vymazali z úradnej moci všetky bremená a dlhy, pokiaľ pozemkový úrad nepredložil iný návrh. Právo nakladať s týmto majetkom v mene štátu potom patrilo pozemkovému úradu v medziach záborového zákona (§ 26 ods. 2 zákona č. 142/1947 Sb.). Až dňom vkladu vlastníckeho práva predchádzalo na základe § 29 zákona č. 142/1947 Sb. vlastnícke právo na štát. Toto ustanovenie výslovne uvádzalo, že dňom vkladu vlastníckeho práva prechádza držba, užívanie a nebezpečenstvo, verejnoprávne povinnosti a prevzaté bremená, ako aj práva spojené s držbou prevzatých nehnuteľností na štát alebo priamo na nadobúdateľov podľa § 28.

Na základe uvedených ustanovení právnych predpisov vzťahujúcich sa na úpravu revízie prvej pozemkovej reformy sa dovolací súd nestotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že k prechodu vlastníctva k nehnuteľnostiam na štát pred 1. októbrom 1948 došlo uplynutím výpovednej doby prevzatím nehnuteľnosti bez zápisu vkladu vlastníckeho práva. Prevzatím podľa § 6 ods. 1 zákona č. 142/1947 Sb., za splnenia predpokladov uvedených v tomto ustanovení, prechádzali nehnuteľnosti do vlastníctva štátu. Avšak týmto prevzatím

sa rozumelo právne prevzatie nehnuteľnosti v súlade s II. časťou náhradového zákona nazvanou „Prevzatie“, na ktorý odkazovala práve posledná veta § 6 ods. 1 zákona č. 142/1947 Sb. Právnym prevzatím nehnuteľnosti bol vklad vlastníckeho práva na štát na návrh pozemkového úradu podľa § 26 a nasl. náhradového zákona. Pokiaľ pozemkový úrad rozhodol o prúdele skôr, než došlo k ich prevzatiu, bolo vlastnícke právo zapísané priamo na nového nadobúdateľa. Až dňom vkladu vlastníckeho práva (§ 29 zákona č. 142/1947 Sb.) prešli na štát (resp. iného nadobúdateľa) oprávnenia vlastníka (napr. nehnuteľnosti držať, užívať). Náhradový zákon upresňujúci prevzatie, tak výslovne vyžadoval vklad ako podmienku nadobudnutia vlastníctva k nehnuteľnostiam. Pokiaľ odvolací súd zo záveru, že uplynutím výpovednej doby došlo k prevzatiu nehnuteľností, že týmto prevzatím prešlo podľa § 6 zákona č. 142/1947 Sb. aj vlastnícke právo na štát bez toho, aby sa vyžadoval vklad vlastníckeho práva, jeho záver nemožno považovať za správny; náhradový zákon vychádza z intabulačnej povinnosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zároveň poukazuje aj na všeobecnú právnu úpravu nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, a to zákon č. 941/1811 Všeobecný občiansky zákonník (ďalej len „v.o.z.“), podľa ktorého (§ 423 a nasl.) v preskúvanom období (do 1. októbra 1948) sa vlastnícke právo k veciam, ktoré už mali vlastníka nadobúdalo tak, že sa právne previedli od vlastníka na inú osobu (§ 423 v.o.z.). Právnym dôvodom takéhoto nadobudnutia bola zmluva, dedenie, súdne rozhodnutie alebo nariadenie vyplývajúce zo zákona (§ 424 v.o.z.). Samotný právny dôvod však ešte nezakladal vlastníctvo k veciam. Vlastníctvo sa mohlo (okrem prípadov ustanovených priamo v zákone) nadobudnúť len právnym odovzdaním a prevzatím (spôsob nadobudnutia § 425 v.o.z.). Na prevod vlastníctva nehnuteľných vecí sa vyžadovala intabulácia (vklad), čo znamenalo, že nadobúdacie konanie muselo byť zapísané do verejných kníh (§ 431 v.o.z.). Až vkladom vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nadobudol nový vlastníctvo, práva s ním spojené a prešli naňho aj bremená zaznamenané vo verejných knihách. Pokiaľ išlo o zánik, vlastníctvo mohlo zaniknúť na základe vôle vlastníka, zákonom a súdnym výrokom (dôvody zániku). Vlastníctvo nehnuteľných vecí z uvedených dôvodov zaniklo výmazom z verejných kníh (spôsob zániku - § 444 v.o.z.). Tento zákonník platil do 1. januára 1951, kedy nadobudol účinnosť nový Občiansky zákonník zákona č. 141/1950 Sb. Vzťahujúc uvedenú všeobecnú právnu úpravu na preskúvaný prípad, právnym dôvodom (titulom) nadobudnutia vlastníctva štátu bol sám zákon. To však neznamená, že zákon bol aj spôsobom nadobudnutia vlastníctva štátu a že by vlastníctvo prešlo na štát zo zákona. Spôsobom nadobudnutia

vlastníctva k nehnuteľnostiam v preskúvanom období, ako vyplýva aj z uvedenej všeobecnej právnej úpravy, bola intabulácia. Rovnako právna úprava rozlišovala aj pri zániku vlastníckeho práva medzi dôvodmi zániku a spôsobom zániku, podľa ktorej vlastníctvo zaniklo až výmazom z verejných kníh.

Podľa tejto všeobecnej právnej úpravy sa intabulácia vyžadovala. Hoci boli prípustné výnimky (pokiaľ tak zákon ustanovoval), v preskúvanom prípade je z vyššie uvedenej osobitnej právnej úpravy zrejmé, že o takýto prípad (výnimku) nejde. Naopak, aj tieto osobitné predpisy všeobecný princíp intabulácie potvrdili a vychádzali z nej.

Doterajší priebeh konania neumožňuje jednoznačný záver k žalobcom namietanému odlišnému právnemu režimu ním vymedzených nehnuteľností o výmere 500 ha. Odvolací súd bude mať preto povinnosť námietkami žalobcu sa zaoberať najmä, či ohľadne označených nehnuteľností (ne)bol dodržaný postup podľa zákona č. 142/1947 Sb.

Zo skutkového stavu v spise (v súvislosti s dovolacou otázkou) nevyplýva, že by do 1. októbra 1948 bol pozemkovým úradom podaný na súd návrh na vklad vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam pre štát alebo priamo pre nadobúdateľov označených pozemkovým úradom a že bol vykonaný vklad vlastníckeho práva pre štát alebo priamo na iných nadobúdateľov. Dovolateľom uplatnené dôvody, z ktorých vyvodzoval, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci sú opodstatnené a dovolanie dôvodné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. júna 2015

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová